

ต้นแบบของพระสงฆ์นักพัฒนาในพื้นที่ปกครองคณะสงฆ์หนใต้

THE MONKS PROTOTYPE OF DEVELOPERS IN THE SOUTH AREA SANGKHA ADMINISTRATIVE

พระปลัดณรงวิทย์ ทองหุ่ย

Phrapalad Narongvit Thongyoo

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

Pathum Thani University

Email: cio.pravit@gmail.com

Received 2 February 2022; Revised 12 February 2023; Accepted 28 August 2023.



บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีเป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำ และภาระงานของคณะสงฆ์เป็นกรอบการวิจัย พื้นที่วิจัย คือ พื้นที่ปกครองคณะสงฆ์หนใต้ ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ คือ พระสงฆ์ฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์หนใต้ จำนวน 10 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างแบบสนทนากลุ่มเฉพาะ การสังเกต และเครื่องมือการบันทึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า

1) ปัจจัยที่ส่งผลต่อต้นแบบของพระสงฆ์นักพัฒนาในพื้นที่ปกครองคณะสงฆ์หนใต้ คือ ภาวะผู้นำ หากผู้นำแบบให้มีส่วนร่วม ให้ความไว้วางใจและเชื่อถือผู้ใต้บังคับบัญชา ยอมรับความคิดเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชาเสมอ มีการให้รางวัลตอบแทนเป็นความมั่นคงทางเศรษฐกิจแก่กลุ่ม ย่อมเป็นที่รักอย่างแนบแน่น เพราะบรรยากาศการทำงานเป็นไปด้วยความสมัครสมานสามัคคี การบริหารแบบมีส่วนร่วม ตั้งจุดประสงค์ร่วมกัน มีการประเมินความก้าวหน้า มีการติดต่อสื่อสารแบบ 2 ทางทั้งจากระดับบนและระดับล่าง ในระดับเดียวกันหรือในกลุ่มผู้ร่วมงานสามารถตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารได้ทั้งในกลุ่มผู้บริหารและกลุ่มผู้ร่วมงานแล้วนั้น ประโยชน์ย่อมเกิดแก่หน่วยงานและประชาชนในที่สุด ทำให้ชุมชน จังหวัดและประเทศชาติพัฒนาขึ้นไปในอนาคต

2) นำเสนอต้นแบบของพระสงฆ์นักพัฒนาในพื้นที่ปกครองคณะสงฆ์หนใต้ โดยการส่งเสริมให้พระสงฆ์ได้มีการศึกษาในระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า เพื่อนำความรู้ที่ได้มาพัฒนาคณะสงฆ์ โดยเริ่มจากการพัฒนาตนเอง พัฒนาวัด พัฒนาชุมชน พัฒนาสังคม และพัฒนาประเทศชาติ และส่งเสริมให้มีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ทุกจังหวัด เพื่อเป็นการเพิ่มพูนทักษะความรู้ต่างๆ โดยเฉพาะด้านภาวะผู้นำ เพื่อที่จะได้เป็นต้นแบบของพระสงฆ์ในการพัฒนาคณะสงฆ์

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ; พระสงฆ์นักพัฒนา; คณะสงฆ์หนใต้.

Abstract

This research paper is a qualitative research study using Likert's styles of leadership and the mission of the Sangha as a research framework. The research area is the Southern Sangha Administration Area. The key informants were 10 monks/person in the Southern Sangha

Administrative Region. The research instrument was a structured interview form. Dedicated group chat, observation and recording tools Analyze the data using content analysis and write a descriptive description. The findings of the research were found as follows:

1) The factor affecting The Monks Prototype of Developers in The South Area Sangkha Administrative. To trust and trust subordinates always accept the opinions of subordinates. There is a reward for economic security to the group. Surely is beloved because the working atmosphere in harmony participatory management. Set a common purpose progress is assessed. There is 2-way communication from both the upper and lower levels. At the same level or in the workforce, management decisions can be made in both the management and the workforce. The benefits will eventually emerge to the agencies and people, causing communities, provinces and countries to develop even further in the future.

2) Presenting The Monks Prototype of Developers in The South Area Sangkha Administrative by encouraging the monks to have a bachelor's degree or higher. To bring the acquired knowledge to develop the clergy. It starts with self-development, temple development, community development, social development and national development. Promote the establishment of Buddhist universities in every province, in order to increase the skills and knowledge. Especially in leadership in order to be The Monks Prototype of Developers in Sangkha Administrative.

Keywords: Leadership; The Monks Prototype; South Area Sangkha Administrative.

บทนำ

วัดเป็นศูนย์กลางของสังคม เป็นศูนย์กลางที่รวมจิตใจของประชาชน ส่วนพระสงฆ์ซึ่งเป็น ตัวแทนของวัด เป็นศูนย์กลางร่วมแห่งความเชื่อถือ การร่วมมือกัน พระสงฆ์ถือว่าเป็นผู้มีสติปัญญารอบรู้วิชาการต่างๆ ทุกอย่างเหนือกว่าประชาชนทั่วไป สามารถเป็นที่ปรึกษาแนะนำชาวบ้าน เป็นเครื่องรักษาความเคารพนับถือได้ ยั่งยืนมั่นคง ปัจจัย 3 อย่างที่เชิดชูฐานะของพระสงฆ์ในสังคม คือ ความบริสุทธิ์ ความเสียสละ การบำเพ็ญประโยชน์ และความเป็นผู้นำทางสติปัญญา เช่นบทบาทของพระสงฆ์ในด้านการสงเคราะห์ประชาชนด้านจิตใจ ในด้านวัตถุมีโดยทางอ้อมด้วยการแนะนำ ชักจูงผู้อื่นให้กระทำหรือนำสิ่งของมาบริจาคแบ่งปันกัน แต่เป็นกิจกรรมชั่วคราว ส่วนการสงเคราะห์ทางจิตใจที่พระสงฆ์ทำได้ทุกเมื่อ (Somdej Phra Buddhakosajarn (P.A. Payutto). 2002) การให้คำแนะนำทางจิตใจ เป็นที่ปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาชีวิตต่างๆ การเป็นที่พึ่งให้ความร่วมมือทางจิตใจด้วยการประพฤติปฏิบัติเป็นตัวอย่าง ตลอดจนสามารถที่จะทำให้วัดสงบร่มรื่นเป็นองค์ประกอบที่จะหล่อเลี้ยงจิตใจ การให้คำแนะนำปรึกษาด้านต่างๆ เช่น ทางวิชาการในสังคมชนบทที่กำลังพัฒนา พระซึ่งเป็นผู้นำในท้องถิ่น พระจะเป็นผู้นำชี้ช่องทางเสนอแนะให้มีความคิดริเริ่ม เป็นศูนย์รวมชักชวนประชาชนมาทำงาน ตลอดจนอาจเป็นที่ปรึกษาของชาวบ้านได้ ถ้าพระมีความรู้มีโอกาสดรเียม พร้อมจะเป็นการให้ความอบอุ่นใจแก่ประชาชนได้ การสงเคราะห์บำรุงขวัญ การประกอบพิธีกรรมต่างๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับประชาชนทั่วไป เพื่อเป็นสิ่งที่ปลอบประโลมจิตใจ พระสงฆ์เหล่านั้นจำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับบทบาท ทั้ง 5 ประการ ประกอบด้วย 1) บทบาทตามที่กำหนด (Prescribed Roles) คือ บทบาทที่สังคม กลุ่มหรือองค์กรกำหนดไว้ว่าเป็นรูปแบบของพฤติกรรมประจำตำแหน่งต่างๆ ที่มีอยู่ในสังคม กลุ่มหรือองค์กรนั้นๆ 2) บทบาทที่

ผู้อื่นคาดหวัง (Expected Roles) คือ บทบาทหรือรูปแบบของพฤติกรรมที่คนอื่น ๆ คาดหวังว่าผู้อยู่ในตำแหน่งจะถือปฏิบัติ 3) บทบาทตามความคิดของผู้อยู่ในตำแหน่ง (Subjective Roles) คือ รูปแบบพฤติกรรมที่บุคคลผู้อยู่ในตำแหน่งคิด เชื่อว่าเป็นบทบาทของตำแหน่งที่ตนดำรงอยู่ 4) บทบาทที่ปฏิบัติจริง (Enacted Roles) คือ รูปแบบพฤติกรรมที่ผู้อยู่ในตำแหน่งได้ปฏิบัติหน้าที่แสดงออกมาให้เห็น ซึ่งมักจะเป็นพฤติกรรมที่สอดคล้องกับบทบาทตามความคิดของผู้อยู่ในตำแหน่ง แต่อาจมีกรณีที่บุคคลแสดงพฤติกรรมคาดหวังผู้อื่นทั้งๆ ที่บทบาทนั้นไม่ตรงกับบทบาทตามความคิดของตน 5) บทบาทที่ผู้อื่นรับรู้ (Perceived Roles) คือ รูปแบบพฤติกรรมที่ผู้อื่นได้รับทราบเกี่ยวกับการปฏิบัติบทบาทของผู้อยู่ในตำแหน่ง ซึ่งโดยธรรมชาติการรับรู้ของคนเราจะมีการเลือกรับรู้และมีการรับรู้ที่ผิดพลาดไปจากความเป็นจริงได้ด้วยอิทธิพลจากประสบการณ์หลายอย่าง ดังนั้นเมื่อผู้อยู่ในตำแหน่งปฏิบัติบทบาทโดยแสดงพฤติกรรมอย่างหนึ่ง ผู้ที่ได้พบเห็นอาจรับรู้พฤติกรรมหรือบทบาทนั้นในทางที่แตกต่างกันและอาจแตกต่างไปจากบทบาทตามความคิดของผู้อยู่ในตำแหน่งด้วย (จำนงค์ อภิวัฒน์สิทธิ์ และคณะ) ทั้งนี้บทบาททั้งหมดนี้เป็นไปเพื่อการพัฒนาชุมชน โดยวิธีการให้การศึกษาแก่ชุมชน (Community Education) การให้การศึกษาเป็นกระบวนการทำให้ชาวบ้านได้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปสู่พฤติกรรมที่พึงปรารถนา เช่น 1) การเปลี่ยนแปลงในด้านความรู้ (Knowledge) 2) การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ (Attitude) 3) การเปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มพูนทักษะ (Skill) เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทั้ง 3 ประการนี้ จะมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ความรู้เป็นตัวนำอย่างดีในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและการเพิ่มพูนทักษะ ทัศนคติที่ดีเป็นตัวทำให้บุคคลเกิดความสนใจที่จะค้นคว้าหาความรู้ ทักษะหรือยับยั้งพฤติกรรมที่ไม่ต้องการ และทักษะก็ย่อมทำให้เกิดความรู้ใหม่ได้รวดเร็วและช่วยให้มีทัศนคติที่ถูกต้อง การเปลี่ยนแปลงทั้งสามส่วน ถ้าขาดไปสิ่งใดสิ่งหนึ่ง การศึกษาคงไม่บรรลุ เป้าหมายหรือสมบูรณ์ได้ การเรียนรู้ของคนเรานั้นจะต้องผ่านประสาทอันเป็นเครื่องรับรู้ เช่น ตา จมูก ปาก ลิ้น ผิวกาย การเรียนรู้ของคนเราร้อยละ 85 ด้วยการเห็น ร้อยละ 10 ด้วยการฟังและโดยทางอื่นๆ ที่เหลืออีกร้อยละ 5 ดังนั้น พระสงฆ์นักพัฒนาจึงต้องใช้เครื่องมือโสดทัศนอุปกรณ์ให้มากที่สุดในการให้การศึกษาแก่ชาวบ้านเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมตามทฤษฎีก่อนที่คนเราจะ รับเอาความรู้และความคิดใหม่ไปสู่การปฏิบัติ นั้นจะต้องมีทฤษฎีแห่งการแพร่กระจาย (Everett M. Rogers, 1983) 5 ขั้นตอนดังต่อไปนี้ ขั้นตอนที่ 1 มีความตระหนัก (Awareness) คือ รับรู้ว่ามีสิ่งนั้นมีอยู่ ขั้นตอนที่ 2 มีความสนใจ (Interest) คือ มีความสนใจในรายละเอียดของสิ่งนั้น ขั้นตอนที่ 3 มีการประเมินผล (Evaluation) คือ ตัดสินใจว่าดีหรือไม่ดี ขั้นตอนที่ 4 การทดลอง (Trial) คือ ตัดสินใจลองเอาสิ่งนั้นไปปฏิบัติ ขั้นตอนที่ 5 การยอมรับปฏิบัติ (Adoption) คือ การเปลี่ยนจากวิธีเก่าไปปฏิบัติตามวิธีใหม่

ด้วยเหตุที่พระสงฆ์ถือว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อชุมชน ท้องถิ่นและสังคมที่พระสงฆ์ อาศัยอยู่ และมีบทบาทที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ของชุมชน เป็นผู้ใกล้ชิดและเข้าใจความ ทุกข์ยาก ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นกับชุมชน เช่น ด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและการปกครอง วัฒนธรรม สาธารณสุข และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น พระสงฆ์จำเป็นต้องมีความรู้ ความสามารถ และจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำ ซึ่งภาวะผู้นำตามทฤษฎีของ Likert (Rensis Likert's styles of leadership) 4 ประการ อันประกอบด้วย 1) ผู้นำเผด็จการแบบหาผลประโยชน์ (Exploitive authoritative) โดยผู้นำประเภทนี้มีลักษณะเผด็จการ เขาจะตัดสินใจเรื่องสำคัญๆ เองโดยไม่ขอความคิดเห็นจากผู้ปฏิบัติงานและเขาจะมุ่งใจด้วยการข่มขู่และการลงโทษ 2) ผู้นำเผด็จการแบบเมตตากรุณา (Benevolent authoritative) โดยผู้นำประเภทนี้มีวิธีการปลุกฝังทางจิตใจ คล้ายๆ พอปกครองลูกในการเป็นผู้นำเขาจะปฏิบัติต่อผู้ปฏิบัติงานอย่างดีและดูแลความต้องการของผู้ปฏิบัติงานให้ได้รับการตอบสนองในขอบเขตของระบบและธรรมเนียม ประเพณี บางครั้งเขาจะขอคำแนะนำจากผู้ปฏิบัติงาน แต่ยังคงตัดสินใจเรื่องที่สำคัญด้วยตนเอง เขาใช้ทั้งการข่มขู่และการให้รางวัลในการจูงใจ 3) ผู้นำแบบปรึกษาหารือ (Consultative group) โดยผู้นำประเภทนี้มีความเชื่อมั่นผู้ปฏิบัติงานเป็น

อย่างมาก มอบหมายงานอย่างกว้างขวาง ส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานแสดงความคิดเห็นและอาศัยการให้รางวัลมากกว่าการลงโทษในการจูงใจ 4) ผู้นำแบบมีส่วนร่วม (Participative group) โดยผู้นำประเภทนี้จะขอให้สมาชิกของกลุ่มมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจอย่างตั้งใจจริง เขามอบอำนาจหน้าที่ให้อย่างอิสระและใช้การให้รางวัล ไม่ใช่การลงโทษในการจูงใจ

ดังนั้นเพื่อให้การปกครองคณะสงฆ์หนใต้ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ดึงตาม สมบูรณ์และ สอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ชาติ ตลอดจนศึกษาความแตกต่างระหว่างศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีอันดีงาม เนื่องจากจังหวัดทางภาคใต้มีความหลากหลาย หากพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์หนใต้ สามารถดำรงตนให้เป็นแบบอย่างแก่พระสงฆ์ด้วยกัน ก็จะเป็นการดีอย่างยิ่ง ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรมีการศึกษาวิจัยในเรื่อง ต้นแบบของพระสงฆ์นักพัฒนาในพื้นที่ปกครองคณะสงฆ์หนใต้ โดยจะศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรค ตลอดจนแนวคิด ทฤษฎี เพื่อเป็นประโยชน์แก่ชุมชน สังคมและประเทศชาติสืบต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อต้นแบบของพระสงฆ์นักพัฒนาในพื้นที่ปกครองคณะสงฆ์หนใต้
2. เพื่อนำเสนอต้นแบบของพระสงฆ์นักพัฒนาในพื้นที่ปกครองคณะสงฆ์หนใต้

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ต้นแบบของพระสงฆ์นักพัฒนาในพื้นที่ปกครองคณะสงฆ์หนใต้” ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากเอกสาร วารสาร หนังสือ ตำราทางวิชาการโดยมีตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ

ภาวะผู้นำเป็นทั้งศาสตร์และศิลปะในการบริหารที่สำคัญยิ่งเกิดจากปัจจัยหลายอย่าง เช่น การเป็นผู้มีสติปัญญาดี มีความรู้ความสามารถเหนือผู้อื่น มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีคุณธรรมและคุณลักษณะบางประการที่แตกต่างจากบุคคลธรรมดา ภาวะผู้นำเป็นความสามารถของบุคคล หรือกลุ่มที่ส่งผลที่จะโน้มน้าว ชักจูงบุคคลอื่นให้ปฏิบัติตามเพื่อการบรรลุเป้าหมายขององค์การและยังสอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า ภาวะผู้นำเป็นศิลปะอย่างหนึ่งในการบริหารงานเป็นความสามารถ ของบุคคลในการโน้มน้าวใจสมาชิกให้ยอมรับและทำตามได้ ภาวะผู้นำมีองค์ประกอบหลัก 3 ปัจจัย คือ ผู้นำ ผู้ตามและสถานการณ์ ภาวะผู้นำคือกระบวนการและสถานการณ์ที่บุคคลหนึ่งได้เป็นที่ ยอมรับให้เป็นผู้นำในกลุ่มและส่งผลเหนือพฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่มบุคคลนี้

องค์ความรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำที่ศึกษากันอยู่ทุกวันนี้เป็นการศึกษาตามแนวทางของสังคมตะวันตกที่มีจุดเด่นคือ ใช้ระเบียบวิธีการทางวิทยาศาสตร์มีการจัดบันทึกการสอบทฤษฎีมาโดยลำดับ สำหรับในส่วนองสังคมตะวันออกนั้น แม้จะยังไม่พบว่าได้มีการศึกษาวิจัยหรือบันทึกประมวลความรู้เรื่องภาวะผู้นำไว้อย่างเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างเป็นระบบ แต่ก็มีหลักฐานที่พอจะบ่งชี้ว่า ในสังคมตะวันออกก็ได้ให้ความสำคัญกับภาวะผู้นำ โดยเฉพาะในการศึกษาภาวะผู้นำจากคุณลักษณะดังเช่น การที่ปราชญ์ชาวจีนในสมัยโบราณได้ค้นคว้าและถ่ายทอดตำราที่ว่าด้วยลักษณะบุคคล ให้แก่ชนรุ่นหลังที่ตกทอดเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันหรือในคำพังเพยของไทยที่ว่า “ดูวัวให้ดูหาง ดูนางให้ดูแม่” ซึ่งเป็นการสะท้อนการให้ความสำคัญของคุณลักษณะของบุคคลหรือผู้นำอยู่ไม่น้อย ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ในทั้งสองสังคมต่างก็ตระหนักว่าภาวะผู้นำมีความสำคัญต่อความก้าวหน้าและความล้มเหลวขององค์การ องค์ประกอบที่จำเป็นของผู้นำในการปรับเปลี่ยนความคิดหรือความมุ่งหวังไปสู่การปฏิบัติที่เป็นจริงได้ ผู้นำจะต้องสร้างภาวะผู้นำแห่งตนทั้งในด้านคุณลักษณะส่วนตัว ด้านความน่าเชื่อถือและ

ความสามารถเชิงบริหารจัดการที่มีต่อองค์กร โดยมี 5 ขั้นตอนหลักด้วยกัน คือ 1) การประเมิน 2) การนำเสนอความคิด 3) การจัดสรรทรัพยากร 4) ความเอาใจใส่และ 5) ความรับผิดชอบซึ่งตรวจสอบได้

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภาระงานของคณะสงฆ์

พระสังฆาธิการคือพระภิกษุที่ปฏิบัติตามภารกิจของพระพุทธศาสนาที่จะช่วย ส่งเสริมทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ใ้เจริญรุ่งเรือง และสร้างศรัทธาของพุทธศาสนิกชนต่อ พระพุทธศาสนา และสร้างความเข้มแข็ง และความมั่นคงของพระพุทธศาสนา พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสนอกเหนือจะมีหน้าที่ในการดูแลวัดพัฒนา วัดแล้ว ยังต้องช่วยเหลือ และพัฒนาชุมชนไปพร้อมกัน พระสังฆาธิการเป็นนามบัญญัติตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์(ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 มีอำนาจหน้าที่ในการปกครองคณะสงฆ์ในเขตปกครองของตน คือ บริหารการคณะสงฆ์ และการพระศาสนาตามที่กำหนดใน 4 องค์กรเดิม แต่ไม่ได้จัดเป็นองค์กร ซึ่งเป็นตัวองค์กรบริหาร คงยึดเอาเฉพาะลักษณะงานในองค์กรนั้นๆ เปลี่ยนเรียกว่า "การ" กล่าวคือ การรักษาความเรียบร้อย ดึงมา (เดิมคืองานในองค์กรปกครอง) การศาสนศึกษา (เดิมคืองานในองค์กรศึกษา) การเผยแผ่ พระพุทธศาสนา (เดิมคืองานในองค์กรเผยแผ่) การสาธารณูปการ และเพิ่มการศึกษาสงเคราะห์ และการสาธารณสงเคราะห์เข้า พร้อมนี้เอา การนิคมกรรม (เดิมคือการวินิจฉัยอธิกรณ์ หรือความผิด ทางพระธรรมวินัยของพระภิกษุ) กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 24 (พ.ศ. 2541) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการได้กำหนดจรรยาพระสังฆาธิการ

บทบาทด้านการจัดการศึกษา คือ การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลหรือ อุดหนุน จุนเจือหรือการช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุนจุนเจือการศึกษาอื่นและหมายรวมถึงการศาสนา ศึกษาหรือสถาบันการศึกษาหรือบุคคลผู้กำลังศึกษาเล่าเรียนคณะสงฆ์ บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจพระสงฆ์ไม่มีใช้ข้อกำหนดตามที่คณะสงฆ์ให้อำนาจไว้ตามบทบาทหน้าที่ 6 ประการแต่หากการกระทำนั้นเพื่อการพัฒนาชุมชนให้เจริญก้าวหน้าเป็นประโยชน์ต่อสังคมแล้ว พระสงฆ์สามารถกระทำได้ทั้งสิ้น จะเห็นได้จากการส่งเสริมการมีงานทำ การทำมาหากินเลี้ยงปากท้องของชาวบ้าน บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมพระสงฆ์ก็มีหน้าที่ในการรักษาสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่คู่สังคม อย่างน้อยก็อาจทำได้โดยการดูแลรักษาต้นไม้ภายในวัดที่ตนอาศัยจำพรรษาอยู่ เพื่อเป็นต้นแบบในการอนุรักษ์ ธรรมชาติ ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนในสังคม

ระเบียบวิธีวิจัย/วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) พื้นที่วิจัย คือ พื้นที่ปกครองคณะสงฆ์หนใต้ ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ คือ พระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์หนใต้ จำนวน 10 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบสนทนากลุ่มเฉพาะ การสังเกต และเครื่องมือการบันทึก ซึ่งประกอบด้วยแนวคิดเกี่ยวกับต้นแบบของพระสงฆ์นักพัฒนาในพื้นที่ปกครองคณะสงฆ์หนใต้ 2) แนวทางการสนทนากลุ่ม คัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญผู้ที่สามารถให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับต้นแบบของพระสงฆ์นักพัฒนาในพื้นที่ปกครองคณะสงฆ์หนใต้ ในประเด็นเกี่ยวกับภาระงานของคณะสงฆ์ และภาวะผู้นำ ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ พฤศจิกายน 2562 -พฤศจิกายน 2563 นำข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิจัยเอกสาร วิเคราะห์ สังเคราะห์ ข้อมูลแล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องต้นแบบของพระสงฆ์นักพัฒนาในพื้นที่ปกครองคณะสงฆ์หนใต้ สรุปได้ดังนี้

1. ภาระงานของคณะสงฆ์

ด้านการปกครอง การปกครองของคณะสงฆ์ไทยนั้น มีการเปลี่ยนแปลงไปทุกยุคทุกสมัย ตามกฎหมายบ้านเมือง แต่ยังคงมีหลักของพระธรรมวินัยเป็นตัวกรอบ หรือเคียงคู่กันอยู่ เพราะบางอย่างผิดตามหลักวินัยสงฆ์ แต่ในทางบ้านเมืองนั้นกลับกลายเป็นเรื่องเล็กน้อย ด้วยพระธรรมวินัยของพระสงฆ์มีความละเอียดอ่อน การปกครองคณะสงฆ์ก็ควรให้ผู้นำสงฆ์ที่มีความรู้มาเป็นผู้บริหารเอง จะให้ญาติโยมมาบริหารก็คงเป็นไปได้ไม่ได้ หน่วยงานราชการคงเป็นไปได้เพียงผู้ให้การสนับสนุนกิจการคณะสงฆ์ให้ดำเนินไปด้วยความถูกต้อง สมบูรณ์มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

ด้านการศึกษา การศึกษานั้นเป็นสิ่งสำคัญอันจะยกให้บุคคลผู้นั้นมีความรู้ความคิดใหม่ๆ เพิ่มขึ้นได้อยู่เสมอ ต้องชวนชวนหาความรู้อยู่เสมอ ทำให้เกิดแนวคิดใหม่ๆ มาเพิ่มเติม นำความรู้และทัศนคติด้านการศึกษาไปเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน การศึกษาเป็นรากฐานของการดำเนินชีวิต ความคิดความอ่านต่างๆ จำเป็นต้องผ่านการขัดเกลา เหมือนดินสอที่จะแหลมคมได้ต้องเหลาให้ดี จึงจะเขียนได้งาม ปัญญาประดิษฐ์ดังอาวุธ จะทำการสิ่งใดก็สำเร็จได้โดยง่าย

ด้านศึกษาสงเคราะห์ การศึกษานั้นจะช่วยพัฒนาคน ซึ่งคนเป็นสิ่งสำคัญที่สุด เพื่อให้เป็นทรัพยากรที่ดีของชาติ ตลอดจนมีการส่งเสริมอนุเคราะห์สถานที่เพื่อใช้ในการศึกษา รวมถึงให้การสนับสนุนในการสร้างสิ่งก่อสร้างต่างๆ ให้การสนับสนุนด้านการศึกษาสงเคราะห์ด้วยการให้ทุน วัสดุสิ่งของ ให้สถานที่ ให้รางวัล และให้การสนับสนุนการจัดการศึกษาอย่างรอบด้าน

ด้านการเผยแผ่ การจัดกิจกรรมด้านการเผยแผ่จำเป็นต้องทำด้วยใจ ทำโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ซึ่งสิ่งนี้เป็นคุณลักษณะของนักเผยแผ่ นักประชาสัมพันธ์ สามารถบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่เป็นอย่างดี ทำให้การเผยแผ่ของท่านไม่น่าเบื่อ เมื่อเจอท่านคราใดก็มีแต่เรื่องใหม่ๆ มาบรรยายได้เสมอ ทุกคนก็รู้สึกชอบแล้วก็ยินดีที่จะรับฟังธรรม เพื่อให้ประชาชนนั้นสามารถที่จะเข้าใจ เข้าถึงหลักธรรมและไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ก่อให้เกิดสังคมแห่งความสุข

ด้านสาธารณูปการ วัดควรพัฒนาศาสนสถาน พัฒนาศาสนวัตถุ ให้เป็นสถานที่ร่มเย็นสถาน โดยจัดภูมิทัศน์ให้เป็นที่ยรมเย็น สงบ สะอาด สะดวก ถูกสุขลักษณะ เป็นระเบียบเรียบร้อย เพื่อเป็นประโยชน์แก่ประชาชน ตลอดจนต้องบูรณปฏิสังขรณ์รักษาของเก่าไว้ บูรณะพัฒนาวัดให้เป็นสถานที่เจริญหู เจริญตา เจริญใจแก่ผู้พบเห็น ทุกเพศ ทุกวัย ทุกภาษา ทุกเชื้อชาติ เป็นศูนย์รวมของทุกสิ่ง จัดสร้างสรรค์พัฒนาของใหม่ให้ห้องกาม หันสมัย หันต่อโลก แปลกใหม่ ทำให้ประชาชนรู้สึกว่าการวัดขาดความมรื้นจากเงาของต้นไม้แต่ก็เป็นสิ่งที่ดึงดูดให้น่าสนใจ พัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้การเรียนรู้และเป็นศูนย์กลางการศึกษา สามารถมาใช้ประโยชน์ทางการศึกษาได้อย่างเต็มที่ ทั้งเชิงประวัติศาสตร์และเชิงวัฒนธรรม จัดสถานที่บริเวณของวัดให้มีความพร้อมในการอำนวยความสะดวกในงานกิจกรรมทางศาสนาต่างๆ มีการกำหนดเขตอภัยทานเพื่อให้เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์อีกด้วย

ด้านสาธารณสงเคราะห์ ลักษณะสาธารณสงเคราะห์ที่สำคัญและจำเป็นอย่างมาในปัจจุบัน ต้องประกอบไปด้วย การดำเนินกิจกรรมเพื่อการช่วยเหลือเกื้อกูล ได้แก่ การที่วัดหรือคณะสงฆ์ ดำเนินการเองซึ่งกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์ให้เป็นสาธารณประโยชน์ เช่น จัดอบรมวิชาชีพให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อเป็นสาธารณประโยชน์ ได้แก่ การช่วยเหลือสนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมของรัฐ หรือของเอกชน หรือผู้ใดผู้หนึ่งดำเนินการ และการนั้นเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ เช่น การพัฒนาหมู่บ้าน การพัฒนาตำบล การขุดสระน้ำขนาดใหญ่ เพื่อเป็นแหล่งน้ำอุปโภค และเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชน อนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมจัดหาทุนเพื่อการสงเคราะห์และอื่นๆ การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อื่นเป็นสาธารณสมบัติได้แก่ การสร้างถนนขุดลอกคูคลอง สร้างโรงพยาบาลและจัดซื้อเครื่องมือแพทย์ สร้างการประปา สร้างเครื่องมือกำเนิดไฟฟ้า ปลุกต้นไม้และอื่นๆ มุ่งเฉพาะการช่วยเหลือ

เกื้อกูลที่อันเป็นส่วนสาธารณประโยชน์ การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป ได้แก่ การช่วยเหลือประชาชนทั่วไป ได้แก่ การช่วยเหลือประชาชนที่ควรช่วยเหลือ เช่น จัดตั้งหน่วยอาสาสมัครบรรเทาสาธารณภัย ช่วยเหลือประชาชนทั้งด้านไฟไหม้และน้ำท่วม พร้อมมอบเครื่องอุปโภคแก่ผู้ประสบภัย หรือในยามปกติก็ตั้งกองทุนเลี้ยงเด็กกำพร้าและด้อยโอกาส

2. ภาวะผู้นำ

ผู้นำเผด็จการแบบหาผลประโยชน์ ผู้นำ ผู้บริหารที่ใช้อำนาจเผด็จการสูง ไว้วางใจผู้ใต้บังคับบัญชาเล็กน้อย บังคับบัญชาแบบขู่เข็ญมากกว่าการชมเชย ย่อมไม่เป็นที่ชื่นชอบของผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างแท้จริง การติดต่อสื่อสารเป็นแบบทางเดียวจากบนลงล่าง การตัดสินใจอยู่ในระดับเบื้องบนมาก ทำให้เบื้องล่างทำงานด้วยความลำบาก ไม่เต็มใจ ในระยะยาวย่อมก่อให้เกิดปัญหาอย่างแน่นอน

ผู้นำแบบเมตตากรุณา การปกครองแบบพ่อปกครองลูก เป็นการให้ความไว้วางใจผู้ใต้บังคับบัญชา สูง ใจโดยการให้รางวัล แต่บางครั้งขู่ลงโทษ ซึ่งท่านเน้นเมตตาเป็นหลัก ยอมให้การติดต่อสื่อสารจากเบื้องล่างสู่เบื้องบนได้บ้าง รับฟังความคิดเห็นจากผู้ใต้บังคับบัญชาบ้าง และบางครั้งยอมให้การตัดสินใจ แต่อยู่ภายใต้การควบคุมอย่างใกล้ชิดของผู้บังคับบัญชา ไม่ได้ให้อำนาจตัดสินใจไปทั้งหมดทุกเรื่อง เพราะหากมีปัญหาเกิดขึ้น ย่อมส่งผลเสียต่อภาพรวมได้

ผู้นำแบบปรึกษาหารือ ผู้บริหารควรจะให้ความไว้วางใจ และการตัดสินใจ แต่ไม่ทั้งหมด จะใช้ความคิดและความเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นส่วนนำเสมอ โดยให้รางวัลเพื่อสร้างแรงจูงใจ จะลงโทษนานๆ ครั้งและใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วม มีการติดต่อสื่อสารแบบ 2 ทางจากระดับล่างขึ้นบนและจากระดับบนลงล่าง การวางนโยบายและการตัดสินใจมาจากระดับบน ขณะเดียวกันก็ยอมให้การตัดสินใจบางอย่างอยู่ในระดับล่าง ผู้บริหารเป็นที่ปรึกษาในทุกด้านจะทำให้งานทุกอย่างออกมาได้อย่างสมบูรณ์ได้

ผู้นำแบบให้มีส่วนร่วม ผู้บริหารให้ความไว้วางใจและเชื่อถือผู้ใต้บังคับบัญชา ยอมรับความคิดเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชาเสมอ มีการให้รางวัลตอบแทนเป็นความมั่นคงทางเศรษฐกิจแก่กลุ่ม ย่อมเป็นที่รักอย่างแน่นอน เพราะบรรยากาศการทำงานเป็นไปด้วยความสมัครสมานสามัคคี การบริหารแบบมีส่วนร่วม ตั้งจุดประสงค์ร่วมกัน มีการประเมินความก้าวหน้า มีการติดต่อสื่อสารแบบ 2 ทางทั้งจากระดับบนและระดับล่าง ในระดับเดียวกันหรือในกลุ่มผู้ร่วมงานสามารถตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารได้ทั้งในกลุ่มผู้บริหารและกลุ่มผู้ร่วมงานแล้วนั้น ประโยชน์ย่อมเกิดแก่หน่วยงานและประชาชนในที่สุด ทำให้ชุมชน จังหวัดและประเทศชาติพัฒนายิ่งขึ้นไปในอนาคต

อภิปรายผลการวิจัย

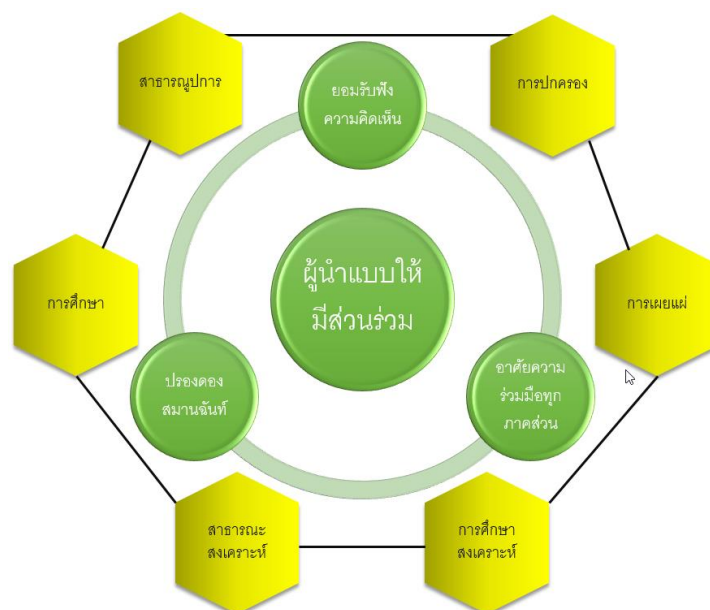
งานวิจัยนี้พบว่า ต้นแบบของพระสงฆ์นักพัฒนาในพื้นที่ปกครองคณะสงฆ์หนใต้ มีการอภิปรายผลดังนี้

1. การปกครองของคณะสงฆ์ไทย ควรให้ผู้นำสงฆ์ที่มีความรู้มาเป็นผู้บริหารเอง จะให้ญาติโยมมาบริหารก็คงเป็นไปได้ หน่วยงานราชการคงเป็นไปได้เพียงผู้ให้การสนับสนุนกิจการคณะสงฆ์ให้ดำเนินไปด้วยความถูกต้องสมบูรณ์มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ สอดคล้องกับ พระครูสังวรสารธวัตร (สำรวย ส่วโร) (Phrakru Sangwarasadhuwat (Samruay Sangwaro) 2013) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ผลการศึกษาพบว่า 1) บทบาทของพระสงฆ์ในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม พบว่า พระสงฆ์มีความ คิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัด นครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

ทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ ความแตกต่างตัวแปร พบว่า อายุ จำนวนพรรษา วุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาทางบาลี และ วุฒิการศึกษาทางสามัญ มีผลให้ความคิดเห็นของพระภิกษุสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของ พระสังฆาธิการ ด้านการปกครองคณะสงฆ์อำเภอ นครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ไม่แตกต่างกัน จึงเป็นการปฏิเสธ สมมติฐานการวิจัยทุกข้อที่ตั้งไว้ 3) ผลการศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการแก้ปัญหา บทบาทของ พระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์อำเภอ นครชัยศรี จังหวัดนครปฐม พบว่า ขาดการเอาใจใส่ดูแลอย่าง ใกล้ชิด ผู้บริหารสั่งงานปฏิบัติการได้ไม่ค่อยสมบูรณ์ตามนโยบาย และ ขาดพระที่มีความรู้ความสามารถในการ ให้ความรู้ในการปกครอง แนวทางในการแก้ไขปัญหา ได้แก่ควรดูแลพระสงฆ์ให้ทั่วถึงและเสมอภาค ทั้งต้อง สนับสนุนให้การศึกษาสับพระภิกษุสงฆ์ใน อำเภอ นครชัยศรี เพื่อจะได้มีพระภิกษุสงฆ์ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งการศึกษานั้นจะช่วยพัฒนาคน เพราะคนเป็นสิ่งสำคัญที่สุด เพื่อให้เป็นทรัพยากรที่ดีของชาติ การสนับสนุน ด้านการศึกษาสงเคราะห์ด้วยการให้ทุน วัสดุสิ่งของ ให้สถานที่ ให้รางวัล และให้การสนับสนุนการจัดการศึกษา อย่างรอบด้านเป็นสิ่งที่ดี

2. ผู้นำเผด็จการแบบหาผลประโยชน์ เป็นการบังคับบัญชาแบบขู่เข็ญมากกว่าการชมเชย ย่อมไม่เป็นที่ ชื่นชอบของผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างแท้จริง ส่วนผู้นำเผด็จการแบบเมตตากรุณาหรือการปกครองแบบพ่อ ปกครองลูก เป็นการให้ความไว้วางใจผู้ใต้บังคับบัญชา จูงใจโดยการให้รางวัล แต่บางครั้งขู่ลงโทษ และผู้นำ แบบบริหารหารือ จะใช้ความคิดและความเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นส่วนนำเสนอ โดยให้รางวัลเพื่อสร้าง แรงจูงใจ จะลงโทษนานๆ ครั้ง ส่วนผู้นำแบบให้มีส่วนร่วม เป็นการยอมรับความคิดเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชา เสมอ ย่อมเป็นที่รัก สอดคล้องกับ ไอศูรย์ อินทร์เพชร (Inphet, A. 2010) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง บทบาทของ พระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม : ศึกษา เฉพาะกรณีพระเทพสาครมุนี (แก้ว สุวณฺณโชโต) ผลการศึกษาพบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการ พัฒนาสังคม นั้น พระสงฆ์มีความสัมพันธ์สับสังคมโดยใช้หลักศาสนาช่วย วางรากฐานความเจริญ แก่สังคมในด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้าน การ สาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ เพื่อช่วยส่งเสริมความเป็นปึกแผ่นมั่นคงแก่สังคม ส่งเสริม ให้ปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา เพื่อมุ่งให้คนที่อยู่ร่วมสันในสังคมมีการ เปลี่ยนแปลงไปในทาง ที่ดีขึ้นทั้งด้านวัตถุและด้านจิตใจ อันจะทำให้การดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันมีความเจริญรุ่งเรืองและสงบสุข

สรุปองค์ความรู้



ภาพประกอบที่ 1 ต้นแบบของพระสงฆ์นักพัฒนาในพื้นที่ปกครองคณะสงฆ์หนใต้

จากภาพประกอบที่ 1 แสดงองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับต้นแบบของพระสงฆ์นักพัฒนาในพื้นที่ปกครองคณะสงฆ์หนใต้ สามารถอธิบายได้ ดังนี้

ต้นแบบของพระสงฆ์นักพัฒนาในพื้นที่ปกครองคณะสงฆ์หนใต้ ทำให้เกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำ อันพึงประสงค์ที่จะก่อให้เกิดความปรองดอง สมานฉันท์ มีความสุขและเกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมนั้น ผู้นำควรเป็นผู้นำแบบให้มีส่วนร่วม โดยผู้นำจะต้องยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น อาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน และอาศัยความปรองดอง สมานฉันท์ จึงจะทำงานภาระงานทั้ง 6 ด้าน ที่ประกอบไปด้วย ด้านการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านสาธารณะเคราะห์ และด้านการศึกษาสงเคราะห์ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย สมบูรณ์และดีงาม ซึ่งต้นแบบดังกล่าวมีความเหมือนและคล้ายคลึงกับภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระพรหมจริยาจารย์ (สงัด ลิมฺมไทย) ดังที่ท่านได้มีนโยบายและแนวทางปฏิบัติให้กับคณะสงฆ์ได้เห็นเป็นรูปธรรม เป็นแบบอย่างมาอย่างยาวนาน

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบ ต้นแบบของพระสงฆ์นักพัฒนาในพื้นที่ปกครองคณะสงฆ์หนใต้ มีข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย ประกอบด้วย ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ รวมทั้งข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรส่งเสริมให้มีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ทุกจังหวัด ไม่ว่าจังหวัดนั้นจะมีขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ เพื่อเป็นการเพิ่มพูนทักษะความรู้ต่างๆ

2. ควรส่งเสริมให้มีการเสริมความรู้ด้านภาวะผู้นำ เพื่อที่จะได้เป็นต้นแบบของพระสงฆ์ในการพัฒนาคณะสงฆ์สืบไป

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ควรส่งเสริมสร้างให้พระสงฆ์ที่จะดำรงตำแหน่งในระดับพระสังฆาธิการทุกรูป ต้องจบการศึกษาในระดับปริญญาตรีขึ้นไปหรือมีประสบการณ์ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์มาแล้วไม่ต่ำกว่า 5 ปี หากไม่จบปริญญาตรีหรือไม่มีประสบการณ์ในการบริหาร จะไม่มีการพิจารณาให้ดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการทุกระดับ

2. ควรสร้างบรรทัดฐานทางคณะสงฆ์เกี่ยวกับภาวะผู้นำที่พึงมี พึงปฏิบัติ เพื่อให้เป็นแบบอย่างในการครองตนในฐานะผู้นำสงฆ์ตามลำดับขั้น ตั้งแต่ ผู้ช่วยเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส เจ้าอาวาส รองเจ้าคณะตำบล เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะจังหวัด เป็นต้น

3. ข้อเสนอแนะแนวทางการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยเห็นว่า ควรมีการศึกษาเรื่อง การภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในยุคที่มีการใช้สังคมออนไลน์อย่างแพร่หลาย โดยใช้สังคมออนไลน์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้พุทธศาสนิกชนได้เข้าถึงทุกที่ทุกเวลา ซึ่งการวิจัยเรื่องดังกล่าวจำเป็นต้องศึกษาบริบทในปัจจุบันและคาดเดาสถานการณ์ในอนาคต ต้องใช้บุคลากรผู้เชี่ยวชาญมาเป็นคณะร่วมวิจัย เพราะทำเพียงลำพังคงจะสำเร็จไปได้ยาก

References

- Apiwattanasit, C. and others. (2002). Sociology. Department of Social and Anthropology, Faculty of Social Sciences. Bangkok: Thammasat University.
- Everett M. Rogers. (1983). *Diffusion of Innovation*. New York : The Free Press.

- Inphet, A. (2010). The role of monks in social development: a specific study of the case of Phra Thepsakornmuni (Kaew Suwannachoto). Master's degree thesis. Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Phrakru Sangwarasadhuwat (Samruay Sangwaro). (2013). The role of the Sangha Administrator in the administration of the Sangha in Nakhon Chai Si District. Nakhon Pathom Province Master's Degree Thesis. Graduate School : Mahachulalongkornrajavidyalaya University
- Somdej Phra Buddhakosajarn (P.A. Payutto). (2002). Dhamma of life. Bangkok: Ariyamakkhan Fund.

